

21875 II. O. Slovénška
in F. B.

A B E C E D N I C A

za

otroke.

V novi in stari pisavi.

V Ljubljani 1853.

Natisnil in založil Jožef Blaznik.

1.

Čerke ali pismenke.

a, b, c, č, d, e, f, g, h,
i, j, k, l, lj, m, n, nj, o,
p, r, s, š, t, u, v, z, ž.

Glasnice.

a, e, i, o, u.

2.

Dvé ali več glasnic zaporedama izgovarjati.

ae, ai, ao, au; ea, ei, eo, eu;
ia, ie, io, iu; oa, oe, oi, ou.
ua, ue, ui, uo; aia, eia, oia, uia.

3.

Soglasnice

same nimajo polniga glasú.

b, c, č, d, f, g, h, j, k, l, lj,
m, n, nj, p, r, s, š, t, v, z, ž.

bd, bt, bl, bn, br, fl, fr, fn,
 pt, pl, pn, pr, ml, mn, mr, vr,
 dl, tl, tr, tn, nr, sp, sm, st,
 sl, šl, zl, zn, žr, cv, cl, cr,
 čb, čl, gl, hr, km, kd, kl, kr.

4.

Soglasnica z glasnicó vred da poln glas.

a,	e,	i,	o,	u,
a-b,	e-b,	i-b,	o-b,	u-b,
b-a,	b-e,	b-i,	b-o,	b-u,
af,	ef,	if,	of,	uf,
fa,	fe,	fi,	fo,	fu,
ap,	ep,	ip,	op,	up,
pa,	pe,	pi,	po,	pu,
am,	em,	im,	om,	um,
ma,	me,	mi,	mo,	mu,
av,	ev,	iv,	ov,	uv,
va,	ve,	vi,	vo,	vu.

5.

e,	i,	a,	o,	u,
de,	di,	da,	do,	du,
ed,	id,	ad,	od,	ud,
te,	ti,	ta,	to,	tu,
et,	it,	at,	ot,	ut,
le,	li,	la,	lo,	lu,
el,	il,	al,	ol,	ul,
lje,	lji,	lja,	ljo,	lju,
elj,	ilj,	alj,	olj,	ulj,

ne,	ni,	na,	no,	nu,
en,	in,	an,	on,	un,
nje,	nji,	nja,	njo,	nju,
ənj,	inj,	anj,	onj,	unj,
re,	ri,	ra,	ro,	ru,
er,	ir,	ar,	or,	ur.

6.

i,	o,	a,	e,	u,
is,	os,	as,	es,	us,
si,	so,	sa,	se,	su,
iš,	oš,	aš,	eš,	uš,
ši,	šo,	ša,	še,	šu,
iz,	oz,	az,	ez,	uz,
zi,	zo,	za,	ze,	zu,
iž,	ož,	až,	ež,	už,
ži,	žo,	ža,	že,	žu,
ic,	oc,	ac,	ec,	uc,
ci,	co,	ca,	ce,	cu,
ič,	oč,	ač,	eč,	uč,
či,	čo,	ča,	če,	ču,

7.

o,	u,	a,	e,	i,
go,	gu,	ga,	ge,	gi,
og,	ug,	ag,	eg,	ig,
ho,	hu,	ha,	he,	hi,
oh,	uh,	ah,	eh,	ih,
ko,	ku,	ka,	ke,	ki,

ok,	uk,	ak,	ek,	ik,
jo,	ju,	ja,	je,	ji,
oj,	uj,	aj,	ej,	ij.

8.

ba,	fe,	pi,	mo,	vu,
de,	ti,	la,	ljo,	nu,
nju,	ru,	si,	še,	za,
ži,	ce,	ča,	go,	hu,
ko,	ju,	nja,	bo,	lju,

ok,	iž,	unj,	ed,	ab,
ef,	it,	ur,	ec,	uj,
anj,	ač,	is,	al,	ip,
om,	olj,	eš,	og,	ob,
ulj,	uh,	az,	un,	uv.

9.

ba,	bad,	bac,	ban,	bal,	bar,
ba,	bda,	bca,	bna,	bla,	bra,
pe,	ped,	pet,	pel,	pen,	per,
pe,	pde,	pte,	ple,	pne,	pre,
mi,	mil,	min,	mir,	miz,	miš,
mi,	mli,	mni,	mri,	mzi,	mši,
vo,	vor,	vol,	von,	vot,	voč,
vo,	vro,	vlo,	vno,	vto,	včo,
su,	sup,	sum,	gul,	kud,	kum,
su,	spu,	smu,	glu,	kdu,	kmu.

10.

bli, ibl, blu, ubl, blo, obl, ble, ebl, bla, abl,
 spi, isp, spu, usp, spo, osp, spe, esp, spa, asp,
 mri, imr, mru, umr, mro, omr, mre, emr, mra, amr,
 kri, ikr, kru, ukr, kro, okr, kre, ekr, kra, akr,
 zni, izn, znu, uzn, zno, ozn, zne, ezn, zna, azn,
 hki, ihk, hku, uhk, hko, ohk, hke, ehk, hka, ahk.

11.

Razne izreka zaznamnjanih glasnic.

á, à; é, ê, è; í, ì; ó, ô, ò; ú, ù.

já,	je,	jê,	jì,	jó,	jò,	jú,
jà,	jè,	je,	jì,	jo,	jò,	jù,
dá,	dé,	dê,	dí,	dó,	dò,	dú,
dà,	dè,	de,	dì,	do,	dò,	dù,
sá,	sé,	sê,	si,	só,	sò,	sú,
às,	ès,	es,	is,	os,	òs,	ùs,
má,	mé,	mê,	mí,	mó,	mô,	mú,
àn,	en,	èn,	in,	on,	òn,	ùn.

brát,	brát,	dé,	de,	jést,	jest,
mést,	mést,	kós,	kòs,	mèč,	měč,
star,	stár,	věč,	věč,	kúp,	kúp,
čep,	čep,	lét,	lèt,	bil,	bíl,
vás,	vàs,	lán,	znàn,	vós,	vòz,
krùh,	mùh,	suh,	kòt,	kót,	bit.

12.

la, sla, stla, stlat, slast, strast,
 me, smé, smét, smért, kèrt, čverst,
 ri, hri, hrib, vri, tri, skri,
 ko, ško, škor, skorc, sklo, sklon,
 lju, klju, ključ, kljus, hrust, shrust.

13.

Kolikor glasnic, toliko zlogov.

moj brat; naš vert; tvoj lep tič, cèl šòp
 gób; grob, hmelj, kmet, um, ost, il, njiv,
 jár, dan, dur, svét, svèt, svat, nóc, nič,
 móč, kóst, klét, perst, post, pést, past, trot,
 trap, verh, verv, vrát, čèrv, čas, čič, čverč.

bé-la, ve-ja, če-šu-lja, mla-di-ka, go-
 lo-bi-ca, rib-štvo, vo-do-toč, vo-zo-vlak,
 že-le-zni-ca, voj-vo-di-na, ži-vi-no-zdrav-
 ni-ja, pod-ku-po-va-ti, go-lo-glav, bo-go-
 lju-bin, bo-ga-bo-ječ-nost sve-ta čéd-nost.

14.

Soglasnico med glasnicama jemlji k naslednjimu zlogu.

ri-ba pla-va, te-le ška-če, ti-ca le-ta,
 sla-vič pô-je, te-ta ši-va, dé-te mó-li, u-
 čé-nic pi-še, bè-re, se u-či in ve-sél v šo-
 lo ho-di, lu-na své-ti, vi-har bu-či, sa-pa
 pi-še, li-pa cve-tè, vo-da šu-mi, slo-ve-
 nic slo-vi.

kadar bereš, zloge loči; mater, očeta slušaj, strica strézi, brate ljubi, bogá môli, hvali, v pomoč kliči; greha se vari, bog te vidi!

15.

Zmed dvéh ločljivih soglasnic med glasnicama jemlji prvo k prvi, drugo k drugi glasnici.

ter-žič, mer-va, med-ved, ger-lo, kerma, tar-ča, kav-ka, ólj-ka, hram-ba, angel, slad-kor, sen-ca, sod-ba, prav-da, ribnik, slam-nik, al-tar, ali da-ril-nik.

ovčar pase ovce; dróbnice pobirajo drobnice; žito se spravlja v žitnice, derva v dervarnice, ljulika naj se verže v oginj.

16.

Kterih soglasnic govorec ne ločiš, jih tudi v branji ne loči, kakoršne so: bl, br, pl, pr, dl, dr, tl, tr, sl, sr, sp, sk, st, št, zd, zl, zr, žr, gl, gr, kv, hr, kl, kd, i. t. d.

de-blo, sre-bro, že-plo, ko-pri-va, sedlo, me-tla, o-trok, ve-slo, go-spod, go-spo-ska, po-šten, gnje-zdo, ro-žlám, i-gra, i-gla, o-gnem, vi-hra-nje, je-klo, me-krota, né-kdo, bu-kve, že-pno.

votlina, stáblo, praprot, dobrota, potreba, svisli, ostrinja, lišpanje, domorodstvo, ozdravljen, pezdirje, ognjiše, oteklina, ljubljanski, slovéntvo.

17.

Velike tianje čerke.

**A, B, C, Č, D, E, F, G, H,
I, J, K, L, Lj, M, N, Nj, O,
P, R, S, Š, T, U, V, Z, Ž.**

Abraham, Beligrad, Carjigrad, Čatež,
Donova, Emanvel, Fužine, Godežič, Horjulj,
Ivan, Janez, Kerka, Lobelj, Metlika, Naklo,
Njegosran, Ostrožnik, Poljane, Rádovna,
Savinja, Širokosét, Tabor, Ustja, Vransko,
Zalog, Železnike, Žazar.

18.

Uči se šteti.

Eden, ena, eno, dva, dvě, tri, štiri,
pét, šest, sédem, osem, devét, desét, enajst,
dvanajst, trinajst, štirnajst, petnajst, šest-
najst, sedemnajst, osemnajst, devetnajst,
dvajset.

Številke: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,
11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.
Eden-ena in dvajset, dva-dvě in dvajset,
tri in dvajset, štiri in dvajset, pet in dvaj-
set, šest in dvajset, sedem in dvajset, osem
in dvajset, devet in dvajset, trideset.

Številke: 21, 22, 23, 24, 25, 26,
27, 28, 29, 30.

Štirideset, petdeset, šestdeset, sedemdeset, osemdeset, devetdeset, sto.

Številke: 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100.

Sto in eden, dve sto, tri sto, štiri sto, pet sto, šest sto, sedem sto, osem sto, devet sto, jezero, tisuč ali tavžent.

Številke: 101, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000.

Dva tavžent, deset tavžent, sto tavžent; tavžent osem sto ena in petdeset.

Številke: 2.000, 10.000, 100.000; 1851.

Dvoji, troji, četéri, stotéri, kolikéri, tolikéri; peternat, stotérnat; enkrat, dvakrat, jezerokrat; prvič, drugič, sedmič; poldrugi, poltretji, poldne, polnoč; edinka, dvojka, peterka, petka, petica; četert, petina, šestina, stotina; dvojak, trijak, šestica, sedmica, desetica, dvajsetica, kôpa, množica.

Rimske številke.

I 1, II 2, III 3, IV 4, V 5, VI 6, VII 7,
VIII 8, IX 9, X 10, XI 11, XII 12, XIII 13,
XIV 14, XV 15, XVI 16, XVII 17, XVIII 18,
XIX 19, XX 20, XXX 30, XL 40, L 50, LX 60,
LXX 70, LXXX 80, XC 90, C 100, D 500,
M 1000.

, vejica,	! klicaj,
; nadpik,	— pomišljej,
: dvopik,	() vklepaj,
. pika ali končaj,	„ “ ušesica,
? prašaj,	- ali z vezaj.

Bra - nje.

Od Boga.

Bog je ne-skon-čno bit-je, za-čet-nik vsih re-či. On ni za-čél bi-ti, ne bo je-njal bi-ti; ve-čin je. Iz nič je u-stva-ril ne-bo in zem-ljo, an-gel-ce in člo-vé-ka, ter vse, kar je. Bog je ne-skon-čno svét. Vse, kar je do-bri-ga, on lju-bi; kar je hu-di-ga in na-gnju-sni-ga, so-vra-ži Bog. Blagor člo-ve-ku, kté-ri Bo-ga lju-bi, in se vá-ru-je hu-di-ga! V ne-bé-sa po smer-ti pri-de, in vé-ko-maj bo Bo-gá glé-dal. Gor-jé mu, kdor hu-do dé-la, in Bo-gá ne lju-bi! Bog ga vi-di, in stra-ho-vál ga bo. Ne bo se do-bro go-dí-lo hu-dób-ne-žu, ne na tém, ne na u-nim své-tu.

Va-ri se gré-ha, člo-vek! Lju-bi Bo-gá čez vse. Ni-kó-mur ža-li-ga ne dé-laj, de boš sré-čin sa-dàj in ka-dàj.

Svét v obrazih.**1. Svét.**

Na nébu so zvezde. Oblaki visijo v zraku. Tice létajo pod oblaki. Ribe plavajo po vodi. Na

zemlji so goré, gojzdi, polja, živali in ljudje. Vès svét je poln prebivavcov.

2. Nébes.

Stari so učili, de zemlja v sredi stoji, in nébes se okóli nje verti. Zdaj pa terdijo, de se zemlja okrog solnca suče. Solnce, kjer koli je, zmiraj sije, če ga tudi oblaki zakrivajo. Njegovi žarki svitlobo déljajo, svitloba pa dan. Unstran je téma in noč. Po noči luna sije, in zvézde migljajo. Zvečer je mrak. Zjutraj je zárija in zor, daní se.

3. Oginj.

Oginj sveti, gori in žge. Njegova iskra se iz kreména z jéklam izkreše, in v netilo vjáme. Prižge se žeplénka, na to svéča, ali terska; napravi se plemen ali tudi oginj, kateri pohištva zažge. Dim se dviga, se prijéma dimnika, in saje naredi. Iz goreče glavnje pride ogórek, iz žerjávica mertvo óglje. Kar poslednjič ostane, je pepel in perhavka.

4. Zrak.

Sapa voljno piše. Véter močno vleče. Vihar drévje podéra. Vertinec se v koló verti. Podzemeljski véter zbudi potrès; potrès naredi vsajanja ali pogréze.

5. Voda.

Voda izvira v viru; slapi v bistrici; teče v potoku, stoji v jézeru; se vali v reki; se verti v vertincu; déla sem ter tje grizi ali močirje. Reka ima bregove. Morje déla pomórja ali morske bregove, zanóžja, predgóreja, otóke, polotóke, medmorja in morske sotéske, in ima grebéne in klečéti ali próde.

6. Oblaki.

Iz vode gre kviško sopár. Iz njega se naredi oblák, in blizo zemlje mégla. Iz oblaka kaplje dež in naliv. Če dež zmerzne, je toča, na pol zmerz-

njen je snég, vroč naredi solnčno rijo. V dežévnim oblaku, kateri solncu naspróti stoji, se prikaže mavrica. Iz žepléniga sopára vstane grom, kateri iz oblaka švigne in z bliskam tréši.

7. Zemlja.

Na zemlji so visoke gore, globoke doline, hribi, berlogi, ravne polja, senčni lógi.

8. Kovina.

Svinc je mehek in težek. Železo je terdo, jéklo še terji. Umétniki déljajo iz kositarja verče, iz bakra ali kotlovine kótle, iz toča ali mesinga svečnike, iz srebra terdnjake ali tolarje, iz zlata rumenjake ali cekine. Zivo srebro teče, se védno giblje, in razjéda kovino.

9. Kamni.

Péseki in sipa sta razmét kámen. Kamen je kós skale. Brus in ósla, krèmen, marmor, in drugi enaki so témni kamni. Kalamik železo nase vleče. Dragi kamni so previdljivi ali jasni kamnički, kakor béli belín ali démant, rúdeči rúdečin ali rubin, višnjevi modrin ali safir, zeléni zelenín ali smaragd, roméni želtín ali hiacint, in drugi. Če so voglato bruseni, se lepo svetijo. Mali in véliki biseri rastejo v školjkah; jantar se nabira pri morji, zlasti v Prusih.

10. Cvetice.

Zmed cvetic so nar bolj znane: Spomládi vijolica, earovnica ali hiacinta, narcisek. Potlej lilije — béle, rumene in višnjeve. Poslednjič vertnica, klinček ali nagelj in druge. Iz teh se splétajo vjénci in šópki. Privzame se dišečih zél, kakor so: majerón, mílica, rútiča, sivka, rožmarin, méta in druge. Zmed poljskih cvetic so nar bolj znane: Šmarnice, ožanke,

plavice, kamélice in druge. Tulipan je lepotiček vsih cvetlic, pa nič ne diši.

11. Tice pévke.

Slavič zmed vsih nar ljubši pôle. Skerjanec v zraku ferči in pôle, prepelica na tléh; druge tice na vejah, kakor: tuji kanarček, šinkovec, lisek, ternovka, konoplénka, mala senica, sternád, tašica, pénica in druge.

12. Zvéri.

Zvéri imajo ojstre kremplje in zobé, ter so me-sožertne. Takó grivasti lev ali oroslan, kralj štiri-nožnih žival; pikasti pardosam ali bars; risat ali tiger, nar bolj huda zvér zmed vsih; kosmati med-ved; grabljivi volk; risev, ki ima bister vid; dolgo-repa lisica, nar bolj zvita med vsimi. Jéz je bodeč; jazbec se rad v jazbo splázi.

Pisavne čerke male in vélike.

*a, b, c, č, d, e, f, g, h, i, j, k, l, lj,
m, n, nj, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž.*

*A, B, C, Č, D, E, F, G, H,
I, J, K, L, Lj, M, N, Nj, O,
P, R, S, Š, T, U, V, Z, Ž.*

Branje.

Spodobno obnašanje mladosti v mnogih okolišinah.

1. Kadaj se mora moliti?

Nebeški Zveličar je rekel: „Vedno molite!“

Móli zjutrej berž, ko vstaneš, žvečer, preden léč greš, pred jedjo in po jedi. Kadar si v cerkvi, vselej móli; tudi, kadar slišiš hudimu vreménu zvoniti, ali pa merliču klénkati. Ob sedmih zjutrej zvoní v čast Marije Device, opoldne in zvečer pa angelovo česenje; vselej se odkrij in zvesto móli, bodi doma v hiši, ali na ulicah. Kdor noče moliti, ko zvoní k molitvi, je napuhnež in malopridniš od Turka. Ne bo ga spoznal Zveličar pred nebeškim Očetam, kdor se Boga sramuje.

Berač pri kraljévi mizi.

Kralj Alfonz je zvédil, de nekteri zmed njegovih blagničev ali dvorskih dečkov ne marajo za molitev, in de tudi

pred jedjo in po jedi ne molijo. Kralja je to bolelo, in sklène jih poboljšati.

Nekiga dne jih povabi k svoji mizi. To počesenje jih je zelo veselilo; čedno se obléčejo in pridejo h kosilu. Kralj listi-krat nalaš ni molil, in tudi blagničev ni nobeden križa storil. Dečki se z dražimi jedmi in s sladkim vinom pitajo; kar se permaši star, ves razcapudran berač v obednico. Meni nič, tebi nič — se usede h kraljevi mizi, začne jedi grabiti in jih požrešno glodati, de nikolj tega! (Vse je bilo takò dogovorjeno.)

Blagničiči stermijo, jeza jih kuha zavoljo tolike prederznosti nesramniga gostu. Tudi Alfonz razodéva nejevóljo in praša strážeta, če je ta prederzni sitnež prosil, h kraljevi mizi pušen biti? Strážeti rekò, de ne, ter se nad njim zelo hudujejo; blagničiči pa se ga hočejo lotiti, de bi ga iz obédnice pognali. Kralj jim vender

reče, de naj ga pusté z miram. Zdaj se le je bore gladuh začel prav pojédati; svoj živi dan ni imel tako dobriga dne. Kro se dobro natépe in nalòka, si obriše brado, ne reče ne bélo, ne černa, in jo preč pobere. Ne česne ne „hvala!“ ne „Bog vam verni!“ , temuč gre nezarobljeno, kakor je bil prisél. —

Osmukani blagniči so bili zavoljo taci-ga neobtesaniga obnašanja neizrečeno hudi; besed jim je zmanjkovalo, se nad požeravčkam izgobezdati.

Kralj pa vstane in začne govoriti: „Nad tem ubogim revčikam se toliko hudujete zavoljo njegove robate nehvaležnosti; vender je on le en samkrat v svojim življenji storil, kar vi vsak dan dvakrat storite. Lejte, nebeški kralj tudi vam vsak dan dvakrat napravi mizo; se najeste in napijete; pa kākšno je vaše obnašanje? Za jéd ne prošite, in se ne zahvalite;

ravno takò délate, kakor uni berač! Ké mizi pridete, in beséde ne rečete kralju in očetu v nebésih; in ko se najéste in napijete, si brado obrišete, in vam ni mar, se dajavcu vsih dobrih darov zahvaliti! Ménite kalj, de se ne bo tudi nad vami dobrotljivi Bog serdil, kakor ste se vi nad unim zaguljenim beračem!" —

Té rízne besede so mladencem v sercé ségle. Pudeče jih je sprehajalo, in niholi več niso opustili, pred jedjò in po jedi moliti.

2. Kako se doma obnašati?

1. Kar se ti reče, urno ubogaj. Kújati in jezicati se, je gerdò in pa greh.
2. Z vsimi v hiši v miru bodi; nikomur ne govôri žaliga; z vsakim bodi perjazin.
3. Lagati nikoli ne! Kdor rad laže, tudi rad krade; tat je pa nagnjusin pred Bógam in pred ljudmi.
4. Če škodo narediš, ne taji; spoznáj; in odpúšenja prôsi.
5. Potépati in po ptujih hišah potikati se, ni pošteno.
6. Med presérne otroke ne hódi. Slišiš pregresno govoriti ali vidiš kej hudiga početi, zagrózi se in reci: „Bog te vidi in sliši!“ Prôč beži ter staršem povej, de se hudo ustavi.

7. Po dnévi in po nóci te povsod Bog vidi. Kar tvoje starše in dobre ljudi žali, tudi Boga še hujši žali. Kar se jim bojiš povedati, je greh, in ne smés storiti.

Ostudna otročja nehvaležnost.

Bogat oče ostari in vse svoje premoženje zroči otrókam; otróci pa obljubijo, mu lepó streči, in ga z vsim previditi, kar bo treba. — Iz perviga so ga res precej lepo imeli, pa čedalje je bilo hujši. Žlice mu štejejo, koliko jih v usta nese, in še za obleko mu ne skerbijo. Zaverženi oče pogosto zdihuje, rekoč: „Ukanil sim se, de sim otrokam vse v roke dal. Boljši bi bilo, naj bi oni meni, kakor de moram jez zdaj njih prositi.“ —

Neprevidama star prijatelj očetu dvajset jezér terdnjakov ali tolarjev odšteje, ki jih je ž njim v kupčii imel, in ni mislil jih kdej več dobiti. Da si železno skrinjo narediti, in denarje zakléne ter dobro okovári.

Zdaj so hinavski otroci očeta zopet lepó imeli in mu prav skerbno strégli, de bi še te denarje iz njega zlizali. Oče jim vinarja ni dal, ali po smerti so se na delišino zanašali. Ko oči zatisne, otroci lakotno v skrinjo planejo, denar med seboj razdelit; pa so se hudo opekli. Oče je bil ves denar za uboge sirote odločil, in ga na tihim ubožničarjem zročil, skrinjo pa s kamenjem napolnil. Verh kamenja je bil napis:

Kdor starše gerdó ima,
Sam svojo srečo prodá.

3. Obnaša zunaj dóma.

1. *Si kam poslan, urno opravi! Po poti ne postajaj: živali ne draži; sadje in druge reči per miru pusti; nikomur ne nagajaj!*
2. *Ako paseš, pasi sam, ne v družini. Če greš*

v derhat, bo slabo za čedo, še slabši za te. Malopridneži kolnejo, kvantajo, pretépaajo nedolžno živino, ljudem škodo delajo, in veliko hudiga vganjajo. To je plašarsko in peklenško; Bog obvari take družine! — Dobri pastirji tudi na paši molijo in beró; to je lepó in Bogu ljubo.

3. Srečaš koga na potu, ga po domači šegi pozdravi, ali priljudno ogovóri. Slovenci pozdravljamo tako: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — „Bog te sprejmi!“ — „Dobro jutro!“ — „Dober dan!“ — „Dober večer!“ — Poslovljujemo se tako: „Z Bogam!“ — „Bog vas obvari!“ — „Zdravo!“ — Zdravi bodite!“ — „Lahko noč!“ — in tako dalje.
4. Duhovnam in drugim gospodam se spodobno odkrivaj, in pokri se vselej še le, ko mem odidejo. Pokrivalo se mora vzeti z glave; pri strani glave ga pertiskati, je nespodobno. Bog zapové vikši spoštovati; kdor tega ne skazuje, je nezarobljen divjak ali pa prešernež.
5. Gredé mem cerkve, znamenja ali križa se vselej odkri, in reci, kakor te v šoli ali doma naučé.

Lépa križávka.

Bogaboječ kmet je imel hlapca silo nagle jeze, ki je v serdu preklinjal, de je bilo groza. Gospodar ga svari, de naj iz ljubezni do Boga jezo tolaži. Hlapec pa je le djál, de ne more, ker ga živina in ljudjé preveč dražijo.

Nekiga jutra pokaže gospodar hlapcu svitlo križavko, in reče: „Poglej jo! tvoja bo, ako celi dan ne bo hude besede od tebe slišati.“ Vesel mu hlapec v roko séže.

Družina ga je ta dan še nalaš dražila, ga

ob denar perpraviti. Ali hlapec se je premagal, in ni nobene hude besede znil.

Na večer mu gospodar križavko da in reče:
 „Sram te bodi, de iz ljubezni do malovredniga denara svojo jezo tako moško strahuješ; iz ljubezni do Boga pa nočeš!“
 — Nato se je hlapec poboljšal, in je bil vès pohleven človek.

Lahke so človeku vse reči,
 Ako jih z ljubezni božje st'ri.

4. Obnaša v cerkvi.

Ob nedeljah in práznikih je vsákimu kristjanu dolžnost, per božji službi biti. Bodi tedaj per sveti maši, pridigi in keršanskim nauku. —

V cerkev hodi z materjo ali z očetam, in per njih ostani. Ako moraš sam iti, pojdi v taki kraj, kjer zamoreš lepši moliti. Zunaj cerkve ostajati, Bog obvari! to delajo le potepini in veliki grešniki. Tudi v lópi se le mlačni in malopridneži radi potikajo.

V cerkvi vès čas na molèk móli, ali pa iz bukvic bëri — počasi, premišljeno in pobožno.

V cerkvi se ne smejati, ne ozérati, ne šeptati ali govoriti. Te kdo nadlégva, od njega se odmakni. Zakaj cerkev je božja veža; sam Bog v nji prebiva.

Pri povzdigovanji in pri blagoslovu ali žegnu z nar Svetejšim kleči, kdor je kristjan. Kdor se sramuje poklekniti in Bogá moliti, ni pošten človek.

V božjo hišo pridi o pravim času; iz nje pojdi, ko mašnik od altarja gre. Kteri prepóžno prihajajo, prezgodaj odhajajo, so slabi kristjanje.

5. Skerb za zdravje.

Zjutraj se umivaj; usta si večkrat izplakni, posebno po jedi.

Uroč ne pij; požrešno in vročiga ne jēj; nezreliga sadja, neznanih jagod in družih sadov se vari, velikrat je v njih strup.

Zganja ne pij, ne majhin ne velik; tudi vina le malo.

Ob hladu bōs in golorōk okoli ne hōdi; dobi se griža in druge bolēzni.

Po zimi ne hodi naravnost iz mraza za peč.

Ne grudi orēhov, lesnikov in družih terdih reci; sladkarij ne liži; z železami si zob ne trēbi. Bolēli te bodo in zgo-dej boš škerbast, če ne poslušas.

Ne igraj se z ojstrim orožjem; puše, samokresa *) in smodnika se vari; k vōdi ne hōdi; neumno ne skakaj.

Na solncu ne bēri, ne šivaj; v solnce in blisave nepremakljivo ne glej. To škōduje očēm.

*) Samokres ali pišotola.

Ti hudo' prihaja, urno povèj, de se ti pomaga.

Nesreča pri streljanji.

U nêkim kraji na Štajarskim so oblêt-nico praznovali in streljali. U možnarji, ki so ga vročiga nabijali, se smodnik uname, in dosêže tudi žakljîč s smodnikom, ki je blizo ležal. Dvanajst več del mladih ljudi je bilo hudo ranjenih in opečenih. Nekaj jih je v grozni bolečini moglo umrêti. Eniga mladenca je tri sežnje visoko zagnalo, ki je na glavo padel in se do smerti pobil. — Velikrat ga zadene nesreča velika, kdor se ne varuje puše in smodnika.

6. Kako se snažno in pametno obnašati.

1. Hôdi po svojim stanu snažno oblečen; ne uma-zan, ne stergan, ne zmeršen in razkodran.
2. Sedè se ne zlécaj; glave na dlan ne naslanjaj. Rôk pod oblêko ne dévaj, to je gerdo, veli-krat pregrešno.
3. Ne dergni in ne praskaj se pričo ljudi; ne grizi nohtov; ne vtikaj perstov v usta, ne v nos.
4. Ne pusti se drugim šegetati in dotikati: vsiga, kar je nespodobno, se vari.

5. *Govori počasi in razložno; z rokó ust ne zakrivaj. Glasno smejati se in krohotati je nečedno.*
6. *Ne zasmehuj družih; primkov ne dajaj; nikomur žaliga ne stóri, tudi žalbesede ne rêci.*
7. *Bodi moder in z vsakim človekam priljudin; samo zapeljivcov se vari.*

Pregovori in lepi nauki.

1.

Z Bogam začni vsako délo,
In bo dober ték imélo;
Z Bogam délo dokončaj,
To je pot v svitli raj.

2.

Kdor starše spoštuje in ljubi Bogá,
Mu vse je perjazno, ga rádo imá.

3.

Revežem pomagaj rád,
Tudi ubožčik je tvoj brát.

4.

S časam vselej prav ravnáj,
Ako ne, ti žal bo kdáj.

5.

Hinávšino sovráži,
Le kar si rés, se káži.

6.

Omikana pamet, nedolžno sercé
Nar lepši blago je za léta mladé.

7.

Kar bližujimu 'z dobriga serca storiš,
Stotérno plačilo v nebesih dobiš.

8.

Bog ve te v vsakim kraji najti,
Le vari se v pregreho zajti.

9.

Okó je, ktero vidi vsè,
Kar se tud skrivaj počnè.

10.

Nedolžnost zgubljená
In ura zam'jena:
Ne pride nobena.

11.

Velikrat se človek prepozno kesá,
Ki svoje opravila brez glave ravná.

12.

S hudobnim se nikdar ne enáči,
Podóbin je strupeni kači,
Vse, kar je dobriga, popači.

Svétí izrékl.

Ne hòdi s prederznim, de te v nevarnost ne
perpravi.

Pojdi k mravlji, léni! in uči se od njé; ona
si po leti svoj krùh perpravljá, in svoj živež ob žetvi
zbira.

Kar človek seje, to bo žel. Kdor déla, mu
je spanje sladkó.

Nikar se ne vadi lagati, ker to je nesramna
navada.

Modróst je boljši, kot žlató in srebró. Čimú
je hudobnemu bogastvo, ker si ne more modrosti in
čednosti zánj kupiti?

Kdor drugimu jamo koplje, lahko sam vanjo
pade; in kamen, ki ga v kogá zaženeš, zadene
tebe.

Spoštuj svojiga očeta iz céliga sercá, in ne pozabi, koliko britkosti so tvoja mati imeli zavoljo tebe.

Ljubi svojiga bližnjiga, kakor samiga sebe. Odpusti mu, kdor ti je kej žaliga storil.

Veliko veselje vam oznanim, Zveličar svetá je rojen. Slava Bogú na višavah in mir dobrim ljudém na zemlji. Jezus je rasel, kakor v starosti, tako tudi v modrosti in ljubeznjivosti pred Bógam in pred ljudmi. Jezus je bil svojim starsem pokóren. Ta je moj ljubi sin, ki imam nad njim dopadajenje. Zveličar velikrat ni imel kam svoje glave položiti. Na otročiče je Jezus roké pokladal in jih blagoslóvljal, ter rékel: Pustite male k meni priti, ker tacih je nebeško kraljestvo. Hosana Sinu Davidovimu! česen in hvaljen bodi, kateri pride v iménu Gospódovim! Moje ovcé moj glas slišijo, in gredó za máno; jest jih poznám in jim večno življenje dam. Kdor obilno seje, bo tudi obilno žel. Pridite, vi blaženi Gospodovi, posédite kraljestvo, ktero je vam perpravljeno od začetka.

Stara pisava.

Po stari pisavi izrékaj:

f	za	s		ſ	za	S
fh	za	š		ſh	za	Š
s	za	z		S	za	Z
sh	za	ž		Sh	za	Ž
z	za	c		Z	za	C
zh	za	č		Zh	za	Č

Vse druge čerke izgovarjaj, kakor po novim.

fa,	fe,	fé,	fi,	fo,	fò,	fu;
aft,	eft,	éft,	ift,	oft,	ôft,	uft;
fha,	fhe,	fhét,	fhit,	fhól,	fhòk,	fhum;
sa,	se,	sé,	si,	só,	sò,	su;
sha,	esh,	ésh,	mish,	nòsh,	ròsh,	lush;
az,	ez,	uz,	oz,	òz,	éz,	iz;
zhaf,	zhizh,	zhud,	nózh,	plòzh,	jézh,	nizh.

Branje v ftari pifavi.

Lepa fuknja prasna glava.

Tonzhe je védno lenôbo pafel. Uzhil se ni nizh, in tudi snal ni nizh. Lepo fúknjizo je oblêkel, pa ofhabno po vafi létal in se fkasováł. Tudi v fholi se je ponafhal f svojo lepo fuknjo. Otrozi fo ga oftopili in radovidno glédali; Tonzhe se je pa sanizhljivo na nje oséral. Uzhenik ga poklizhejo: Tonzhe, na noge! povej, kar snafh. Tonzhe pa se ni uzhil nizh, in tudi ni védil nizh; kar koli je blêknil, vse je bilo neumno. Šram ga je sazhello biti, in sposnal je Tonzhe, de fama lepa fuknja ne pomaga nizh, zhe Tonzhe ne vé nizh, zhe Tonzhe ne sna nizh.

Šamo lepo oblazhilo te ne bo zhaftilo; previdnost, modra glava, to je flava prava.

Previdin fantek.

Franzek in Oshbè prideta do jame. Šerzhnost veljá! jest bom va-njo fkozhil; kdo fkozhi sa meno-j? vpije Oshbè. Franzek pravi: V jamo fkakati je lahkó, ali jest nozhem; ne vém, kako bi potlej is nje perfhel.

Hromez in flépez.

Hromez je ob pótu fedel, flepez poleg njega ital. Vſak ſvoje teshave preklada. Ne vidim ne kóð ne kam, pravi flépez. Jeſt vidim kóð in kam, pa ne morem s méſta, pravi hromez. Ali temu ſe lahko pomaga: opértaj me in néſi me ſhtupo-ramo, jeſt te bom pa kèrmil, de ſteſe ne ſgreſhifh. — Nar hujſhi nadlóga ſe polahká, zhe uboſhzhik uboſhzhiku roko podá.

Slate refnize.

Naglo ſe ſpreminja ſvét, urno tezhejo dnevi mladih lét. Mine dan, mine méſez, mine leto ſa letam. Œi mlad, pa boſh kmalo ſtar, in od tvojih mladih lét ti ne bo oſtalo drusiga, kot, kar ſi dobriga ſtoril, kar ſi ſe dobriga naužhil. —

Bodi móder; pravizo ljubi; hudiga nagnjenja ſe vári. Œramuj ſe ſlabih dél; poſhteno ſhivi v vſakim ſtán', ne boſh ſe keſál ſvoj ſhiv' dan.

Iſhi ſi ſakladov, ktere v vezhnoſt ſeboj poneſeſh.

Zhaſt, denar, tudi uzhenóſt pri grobu oſtane; le zhednoſt fama te bo ſpremila unkraj groba. Œrezhin ta, komur je zhednoſt tovarſhiza bila — od ſibeli do groba!

Pametna noſha.

K modrimu móſhu pride eniga dné mlad goſpodizh v novi ſuknji. Poglejte, mu rezhe, kako ſe mi ſuknja podá, ki je po novi ſhègi uresana! Modri moſh dá mladenzhu poſebni odgovor takó le: „Ako je tvoje ſerzé dobro, je vſe dobro; ko bi pa ti dobro ſerzé imèl, bi ne iſkal nove nenavadne ſhege“.

Tat prefhizha, prefhizh tatú.

Tat ukrade prefhizha in ga na rame opèrta. De bi mu ne ufhèl, ga k sebi okoli vratú priveshe in nese. Pride pa trudin k vodi in ob dershaju mostú pozhiva. Prefhizh bruhne, se sashène v vódo, in tatinsko gerdóbo sa seboj potègne. Oboje je v valóvih utonilo. — Takó tatvina fama velikrat tatú splazha.

Dober otrok moder mosh.

Sveti Franzhisek Salesjan, she otrok, je le s máterjo v boshjo hisho hodil. Bogoljubna mati so ga navdajali s ljubesnijo in svetim straham do boshje hishe. Velikrat so mu is shivljenja svetnikov brali, kar je bilo sa njega, in vselej so perstávilí she svoje nauke. Kadar so poboshna mati uboge in bolnike obiskováli, je mogel tudi mati Franzek vprizho biti. Pomagal je materi uboshzhikam strezhi, in jim milovshino deliti.

Kar je mladenzhik vidil lepiga in dobriga nad ljubo máterjo, vse je shkúshal sam v shivljenji posnemati. Molil

je toliko perferzhno in svešto', de je bilo
 zhudo sa tako mlado dete. Uboshzhike
 je is serza ljubil in miloval. Sam
 si je vezhkrat pertergal in pa od svojih
 rodovinzov kej sprosil, de je revzhika po-
 toláshil. Resnizhnoft je prezhudno lju-
 bil. Ako se mu je kak otrozhji pogré-
 shik perméřil, rajshhi je strahovan bil,
 kakor de bi se bil v nar manjshhi rézhi
 slagal. Dobro so mu bili namrezh bogo-
 ljubna mati v serze vtisnili, de sveti in
 resnizhni Bog vsako lash sovrashi.

Sveti Franzhishkek je bil v Paris
 na Franzosovsko, delezh od starshev, v
 sholo dan. Ondi je hodil pred altar
 Marije Devize molit, de bi ga hudi-
 ga obvarovala. Nar rajshhi je sveto pišmo
 bral in premishlovál; pa tudi vsih shol-
 skih rezhi se je posebno dobro uzhl.
 Takó se je med spázhenimi sholskimi
 tavarshhi poshteniga in nedolshniga ohranil.

Bil je potlej mašnik in vikšhi pastir ali škof. Kolikor je dobra storil, lé-piga uzhil in pisal, ne more pero popi-fati, ne jesik dopovédati.

Umèrl je v létu 1622, in je sdaj velik svetnik v svetlim raji. —

Otròk! tudi ti se v mladosti per-vadi k vsimu dobriemu, kakor sveti Fran-zhiskhek: Angelsko nedolshnost o-hran', vâri se gréha svoj shivi dan!